

ÖNDER ÇİFTÇİLERİN TARIMSAL YAYIMDA ÖNEMİ VE SEÇİMİ

Rafıye AYDIN (1)

Prof. Dr. Ayhan ÇIKIN (2)

Ö Z E T

Kırsal sosyoloji çalışmalarında ve yapılan antropolojik örnek olay araştırmaları incelediğinde kırsal toplum içindeki bazı bireylerin diğerlerinin davranışlarını istenilen yönde etkiledikleri görülmüştür. Bu tür kişiler genellikle kırsal toplumun bireyleri tarafından çeşitli konularda fikir almak üzere başvurulmuş kişilerdir. Bu bireyler diğerlerini yüz yüze haberleşme yolu ile gayri resmi olarak etkilerler. İşte toplumdaki bazı üstün yeteneklere sahip bireylerin davranışlarını etkileme derecesi önderlik olarak tanımlanmaktadır.

Türkiye'de yayım konusu tarandığında eğitim ve ziyaret sistemi hakkında değerli çalışmalar olmasına karşın, organizasyonun son parçası olup en az diğer parçalar kadar önemli bir konuma sahip olan önder çiftçiler hakkındaki bilgilerin çok sınırlı olduğu görülmektedir.

1984 yılından itibaren uygulamaya konulan TYUAP projesindeki resmi konumu nedeniyle önder çiftçilere zorunlu olarak gereksinim vardır. Diğer illerde de doğal olarak oluşan önderlerin kırsal kesimde yenilikleri benimsemede en etkili kaynak olduğu değişik araştırmalarda saptanmıştır (AYDIN, 1987 ve TALUĞ, 1974). Ayrıca tüm az gelişmiş ülkelerde yeniliklerin yayılmasında yerel önderlerin diğerlerini daha fazla etkilediği bilinmektedir (WAN DEN BEAN, 1981).

Her iki durumda da önder çiftçilerden beklenen faydanın yaratılabilmesi için, önder çiftçilerin önemi, etkileri, seçimleri, sorunları, eğitimleri ile ilgili konular ayrı ayrı üzerinde durulması gerekli konulardır. Bu nedenle diğer çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada yalnızca önder çiftçiler ele alınmış ve konu değişik açılardan incelenmiştir.

C.Ü. ZİRAAT FAKÜLTESİ DERG.

CİLT : 6

SAYI : 1

1990

(1) Cumhuriyet Üniversitesi Tokat Ziraat Fakültesi Araştırma Görevlisi

(2) Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğretim Üyesi.

GİRİŞ

Türkiye'de Tarım Orman ve Köyşleri Bakanlığı bünyesinde kendine özgü bir yayım modeli oluşturulmuştur. Bu modelde Tarım Orman ve Köyşleri Bakanlığı ve bu kuruluşun İl, İlçe ve belli köylere kadar uzanan organizasyonu bulunmaktadır. Ancak bu temel kuruluşun istenilen düzeyde etkili olmaması nedeniyle yayım sistemi yeni bir değerlendirmeye tabii tutulmuş ve tarım sektöründe beklenen hedeflere kısa zamanda ulaşılmasını sağlayacak etkin bir yayım modelini ortaya koymak zorunluluğu doğmuştur. Yapılan çalışmalarda bu konuda başarı ile uygulanan bazı projelerin yayım modeli örnek olarak alınmış olup ilk defa Seyhan Sulama Projesi ile uygulamaya alınan ve «ziyaret ve eğitim sistemi» olarak adlandırılan sistemdir.

Projede öngörülen yayım sisteminde çiftçilere bilgi taşıma görevi köye yerleştirilecek olan köy grubu teknisyenine verilmiştir. Bu elemanların işlevi modern tarım teknolojisini kırsal topluma benimsetmek ve onlarda daha iyi bir yaşam standardına erişmek için istek yaratmağa çalışmaktır. Ancak yapılan incelemelere göre bir köy grubu teknisyeni günde ancak 2-5 işletme ziyaret edebileceğine göre yapılacak yıllık programlarda köy grubu teknisyeni en az 8, en fazla 20 seçilmiş çiftçi belirlenmesi ve bilginin bu çiftçilere öncelikli olarak ulaştırılması öngörülmüştür. Buradan da önder çiftçilerin önemi normal olarak anlaşılmaktadır.

Kırsal gelişme programlarının yürütülmesinde kırsal toplumun yerel önderlerle çalışma zorunluluğunun bir başka nedeni de, çok sayıda kırsal yayımcının kırsal toplumun bireylerini eğitmeye çalışmasının onlarda kırsal yayımcılara karşı bir reaksiyonun doğmasına neden teşkil edebilmesidir (DOĞANCA, 1977). Bu nedenle kırsal gelişme programlarını yürütecek ve kırsal bireylerin dilinden kültüründen anlacayak ve bölgenin sorunlarını kavrayarak kimselere ihtiyaç vardır ki bu kişiler sosyal statüsü dış dünya ile ilişkisi ve sosyal katılımı yüksek düzeyde olan kırsal toplumun lider kişileridir (WANDEN BAN, 1981 ve ALİSTER, 1981).

Bu lider kişiler kırsal yayımcılarla işbirliği yapıp üyesi oldukları toplumun ihtiyaçlarını ve sorunlarını kırsal yayımcılara ileten, kırsal yayımcılardan algıladıkları modern tarımsal teknolojiyi diğerlerine gösteren ve öğreten kimselerdir.

MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışma için gerekli bilgilerin elde edilmesinde tarımsal yayım ve kırsal sosyoloji konusunda Türkiye’de ve diğer ülkelerde yapılmış çalışmalardan yararlanılmıştır. Ancak önder çiftçi konusunda bilgilerin çok sınırlı olması çalışmada güçlükler yaratmıştır.

Yöntem olarak ulaşılabilen kaynaklardan yerel önderlerle ilgili kırsal kesim, derlenmiş konuyu açıklayıcı şekilde sunulmuş, sosyometri ayrıntılara girmeden konuyu açıklayacak kadar tanıtılıp, tarımsal yayımda önder çiftçi seçiminde uygulanabilirliği örneklerle hazırlanmıştır.

Ayrıca önder çiftçi amaca en uygun sözcükler olmasına karşın kırsal kesimde, yaşama ve çalışma yerinin aynı olması nedeniyle bu ve diğer çalışmalarda önder çiftçinin yanısıra yerel önder, lider çiftçi, elit kişi sözcükleri de aynı anlamda kullanılmaktadır.

1. ARAŞTIRMA SONUÇLARI

1.1. Önder Çiftçilerin Tarımsal Yayımdaki Önemi

Önder çiftçiler özellikle modern tarımsal teknoloji ile ilgili bilgilerin kırsal topluma ulaştırılmasında önemli rol oynarlar. Yenilikleri algılar, varlığını öğrenirler ve bilgilere kendi etki güçlerini de karıştırarak olumlu ve olumsuz kırsal topluma ulaştırırlar.

Yayım elemanlarının önder çiftçiler aracılığı ile diğer çiftçilere yenilikleri yayabilmeleri başlıca iki yolla olur. Birincisi diğer çiftçilerin önder çiftçilerin yaptıklarını ve elde ettikleri sonuçları görmesiyle olur ki bu ilgi uyandırır. İkincisi ise önder çiftçilerin yakın arkadaşlarına, akrabalarına ve komşularına uyguladığı teknikleri anlamaları ve uygulamaları için yardımcı olmasıyla olur ki bu yolla çiftçilerin çoğunluğuna kısa zamanda yeniliğin ulaştırılması sağlanır.

Yahutta çiftçiler yayım elemanları yada kitle iletişim araçlarından edindikleri bilgileri, karar alma safhasında önder çiftçilere danışmaktadırlar. Önder çiftçilerin konu hakkındaki olumlu veya olumsuz değer yargıları, bireylerin tarımsal yeniliği benimseyip uygulanmasında veya red etmelerinde etkili olmaktadır.

Bilindiği gibi yayım elemanlarının yörede bulunan tüm çiftçiler ile iletişim kurabilmesi genellikle mümkün değildir. Ekonomik ve etkin bir yayım için, bölgedeki yüzlerce çiftçinin sorumluluğuyla az sayıdaki çiftçinin eğitiminin sağlanması en doğrusudur. Bu nedenle önder çiftçiler ile çalışmada, yayım elemanları dikkatlerini çiftçi grupları arasından seçilmiş az sayıdaki çiftçi üzerinde yoğunlaştırmaktadırlar.

Ayrıca önder çiftçiler yayım elemanlarının vaz geçilmez yardımcılarıdır ve servisin yokluğunda yada eksikliğinde, yapılacak çalışmalarda, kendilerini sorumlu hissederler, yayım servisine yardımcı olurlar, arazilerinde demastrasyonlar yolu ile yeniliklerin yayılmasına neden olurlar ve yayım elemanlarıyla çiftçiler arasında bağlantı kurulmasına böylece yayım servisinin ulaşabileceğinden daha uzak çiftçilere ulaşmasına fırsat yaratırlar. Önder çiftçilerle çalışma aynı zamanda yöre çiftçilerinin birbirlerine bağlantılarını yakınlaştırır ve çiftçilerin yayım servisine güvenini artırır, onların gönüllülüğü yayım çalışmalarına katılımı artırır.

1.1.1. Yenilikçilik ve Fikir Önderliği

Geleneksel toplumlarda yenilikçilik ve fikir önderliği arasında önemli farklılık vardır. Yenilikçiler, yenilikleri ilk benimseyenler olup önder çiftçiler için bir ortam yaratırlar ve genellikle toplum normlarına uymamaktadırlar. Bu yüzden de model alınan kişiler olmayabilirler, şüphe ile karşılanır ve saygı görmezler.

Önderler ise takipçilerinden daha yenilikçi kişiler olup az düzeyde de olsa toplumun normaline uymaktadırlar. Uymadıklarında ise önderlik gücünü kaybederler. Aynı şekilde önderler sosyo-kültürel açıdan çok değişir ve yenilikçi olursa, onu takibedenler bırakabilir. Oysa modern toplumlarda önderler daha yenilikçi olmaktadır. Örneğin Almanya'da yapılan bir araştırmada yenilikçi olmayan önder çiftçilerin örnek alınmadığı ve bunların bir daha demonstratör olmak istemedikleri saptanmıştır (ÖZKAYA, 1988).

1.2. Önder Çiftçilerin Özellikleri

Seçimi isabetli yapılmayan önder çiftçiler kırsal gelişme programlarını olumsuz yönde etkileyebilirler. Yayım elemanları önce aradıkları özellikleri ve bir önderden beklenen görevleri açıkca ortaya koymalıdır.

Önder çiftçiler sadece ileri tarım teknikleri uygulayan çiftçiler arasından seçilmemelidir. Çünkü ileri tarım teknolojisi uygulayan çiftçiler tarafından taklit edilmesi mümkün olmayan kişiler olarak görülebilir.

Öyle ki belli başlı tarımsal, ekonomik ve sosyal şartlardaki çiftçiler, oluşturulacak önder çiftçi grubu ile temsil edilebilmeli böylece her düzeyde çiftçinin örnek olabileceği önder bulunmalıdır. Bir toplulukta önder çiftçi sayısının birden fazla olması avantaj yaratır. Ayrıca önder

çiftçilerin eşlerinin, bayanların çalışmalarını orgaizasyonuda yardımcı olabilecek kapasitede olmasında dikkat edilmesi gereken bir konudur (SAVİLE, 1984).

Dünyanın farklı yerlerindeki yayım uzmanları iyi bir yerel önder olabilecek çiftçilerde aradıkları özellik ve nitelikleri şöyle sıralarlar.

1. Yenilikçilik : Önder çiftçiler, yayım servisinin önerilerini denemeye istekli, yeniliklere açık kişiler olmalıdır.

2. Zekilik : Önder çiftçiler yeni teknikleri ve karşılaştığı soruları anlayıp, çözümlenecek kadar zeki olmalıdır. Çevresinde bulunan kişilerin çalışmalarına rehberlik edebilecek bilgiye ve neyin nasıl yapılacağını anlama yeteneğine sahip olmalıdır.

3. Teknik Yetenek : Önder çiftçilerin diğer çiftçilerle cömertce çalışacak enerjisi ve teknik bilgisi olmalıdır. Sahip olduğu tarım işletmesi ekonomik büyüklükte ve mümkün olduğu kadar toplu yeterli alet, makine parkına sahip olmalı ve kazancını tarımsal uğraşından elde eden biri olmalıdır. Ayrıca tarımsal çalışmasını gereği gibi sürdürebileceği finansman gücüne en azından banka, kooperatif gibi organize finansman kuruluşlarından finansman açığını kapatacak kredi almaya şartları uygun ve istekli olmalıdır.

4. Güvenilirlik : Önder çiftçiler diğer çiftçiler nezdinde çiftçilik konusunda kendilerine danışılan güvenilir ve imrenilir yetenekleri olmalı, sorumluluk duygusu vermelidir.

5. Etkinlik : Önder çiftçiler diğerleri üzerinde öğretme ve ikna etme yeteneği olmalı, uyguladıkları yayım tavsiyelerini, diğer çiftçilere göstermeye hazır kişiler olmalıdır.

Türkiye koşullarında dikkate alınırsa önder çiftçilerin ayrıca

— Okur yazar ve eğitilmiş olması

— Yayım çalışmalarına düzenli katılması ve güven vermesi

— Modern tarım tekniklerinde ve çiftçilikte tecrübeli olması özellikleri aranabilir.

Genel olarak bu özelliklere sahip mülk sahipleri, ortakçılar, genç çiftçiler ve kadın çiftçiler önder çiftçi olabilirler. TYUAP projesinde de önder çiftçilerin seçiminde bu gibi özellikler aranmaktadır (T.O.K.I.B. Raporu, 1986).

1.3. Önder Çiftçilerin Seçimi

Önder çiftçi seçerken, bu kişilerin içinde yaşadıkları toplumda gerçekten önderlik konumunda bulunup bulunmadıklarının yani yerel lider olup olmadıklarını araştırılması gerekir. Çünkü bir toplulukta yukarıda anılan özellikleri taşıyan çok kişi olabilir veya hiç kimse olmayabilir. Böyle durumlar da niceliksel değerleri ölçmek kişisel farklılıklara neden olabilmektedir.

Ayrıca çiftçiler verim artışı sağlama, girdi temini sorunu çözümü, sertifikalı tohumluk kullanma; nadas oranını azaltma; münavebe uygulama toprak analizi yapılması ve analiz sonuçlarına göre gübre uygulaması, uygun toprak işleme yönteminin saptanması v.b. şekillerde tarımsal kuruluşlardan yararlar sağlamak amacıyla önder çiftçi seçilmek istemekte ve yayım elemanlarıyla yoğun ilişkilere girerek yanlış seçimlere neden olabilmektedir.

Bu nedene önder çiftçi seçiminde en önemli nokta bu seçimin hangi yöntem yada yöntemler ile yapılacağı konusudur.

Önder çiftçiler köydeki muhtar, öğretmen, İmam önder gelenler gibi anahtar kişilere danışılarak yada tüm çiftçilerin katıldığı bir toplantıda demokratik yoldan seçilebilir (TATLIDİL, 1984). Ancak her iki durumda da yayım elemanı, olanaklar ölçüsünde köydeki tüm üreticilerin önder çiftçi seçimine katılımını sağlamalı ve yerel halkın görüşlerine değer vermelidir. Çünkü eğitim düzeyinin düşük olduğu geleneksel toplumlarda yerel halkın tarımsal yayım çalışmalarına karşı, tutum ve davranışları uygulamada başarıyı büyük ölçüde etkilemektedir.

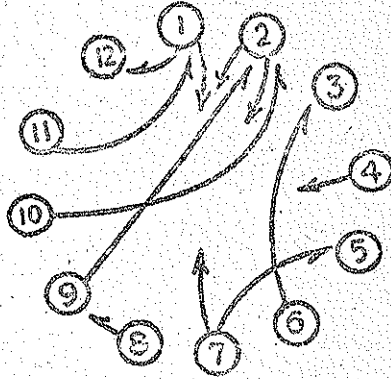
Bunların yanısıra, yayım elemanları önemli gördükleri noktaların üzerinde durmalı ve kendi bölgelerinde aradıkları özelliklere sahip kişiler bulup çıkarmalıdır.

Ancak yabancı literatürlerde, bir kırsal toplulukta önderliğin belirlenmesinde diğer bir deyişle yukarıdaki özelliklere sahip yerel önderlerin bulunup ortaya çıkarılmasında günümüze değin yapılan araştırmalarda sosyometrik yöntemin yaygın olarak kullanıldığı belirtilmektedir (ROGERS ve SHOEMAKER 1971, DOĞANCA, 1977).

1.3.1. Sosyometrik Yöntem

Bir grubun işsel davranışları bir bütün olarak dikkate alınsa bile sonuçta kişilerin bireysel konumları nedeniyle kişisel dağılımlar olmaktadır. İşte grup davranışlarının yönünü, yapısını, etkileşimini yada bunların özelliklerinin incelenmesi sosyometri denilen tekniğin konusudur.

Sosyometrik çalışmalarda deneklere anket uygulanmakta ve belirli bir konuda bilgi yada öneri almak için kimleri aradıkları yada kuramsal olarak kimlere başvurabilecekleri soruşturulmaktadır. Deneklerin seçim sonuçları değerlendirilmekte, davranışların ve etkileşimin temsili bir grafiği elde edilmekte ve buna sosyoğram denilmektedir (BEAL ve ARK.) Yahutta biraraya gelen üyelerin planı gözlenerek, kayıtlanabilir ve sosyoğramı çizilebilir. Şekil 1'de bu şekilde hazırlanmış bir sosyoğram görülmektedir.

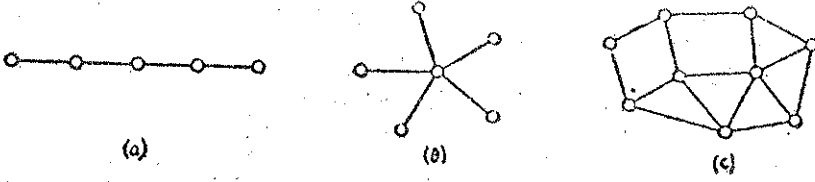


Şekil : 1 Basit bir sosyoğram

Sosyometri grupların yapısını anlamak tercih ve reddediş düzenlerini belirlemek, kişiler arasında var olan ve olabilecek ilişkileri bulmak, bir grupta kabul edilmiş kişilerin kabul görme derecesini tayin etmede bir ölçü olarak kullanılabilir.

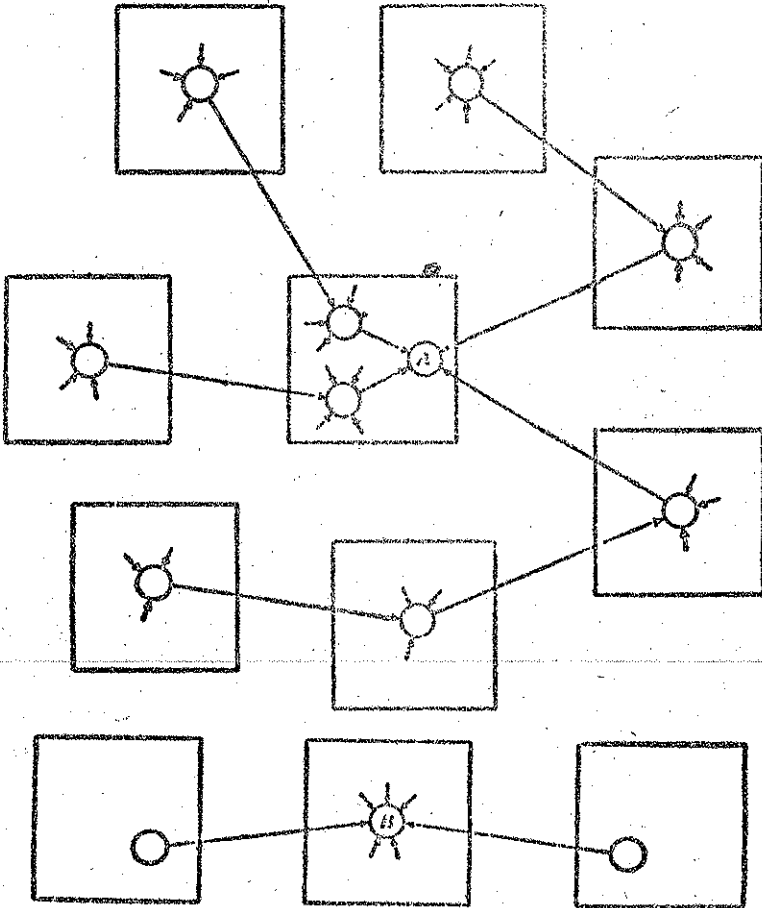
Ayrıca sosyoğram daha detaylı analizler ve grupların daha iyi anlaşılması için bir başlangıç olup kişisel zıtlıklar, ırksal, ulusal yada dinsel farklılıklar sosyal, ekonomik yada statü ayrılıkları gibi bölünmelerin görünmesini, grup üyeleri tarafından sevilen yada reddedilenlerin ne yapabileceğini, gruba tanımlanan ve temsil edilen, bilgi anlayış yada yetenekler olup olmadığını yada grubun hiç bir özelliği olmadığını anlamasına yarar.

Sosyoğramlar incelendiğinde çeşitli sosyometrik gruplar ortaya çıktığı görülmektedir. Örneğin öteki üyelerce beğenilmeyen kabul edilmeyen, onlarla hiç temasları olmayan yada çok az olan grup üyelerine yalnızlar, karşılıklı olarak birbirlerini çeken iki kişiden meydana gelen gruplara çiftler, üç kişilik gruplara üçgenler denilmektedir. Daha büyük gruplar zincirler, yıldızlar yada birbiri içine geçen şebekeler meydana getirebilirler (KRECH ve CRUTCHFIELD, 1967).



Şekil 2 : Sosyometrik ilişki tipleri

Bu grupların her biri grubun bütün olarak belli şartlarda nasıl davranacağını kestirmemiz bakımından önemlidir. Yalnızlar gruptan kopmaya yönelcekler, birbiri içine geçen şebekelerse daha güçlü ve değişikliğe daha dayanıklı olacaklardır. Yıldız, bir kişi çevresinde alt grubun merkezleşmesini doğuracak, bu kimse ortadan çekildiğinde alt grup çökebilecektir.



Şekil 3 : Sosyometrik kuvvet kalıpları
a- Kuvvetli Kişi b- Popüler Kişi

Başka bir ilginç kalıpta kuvvetlerle ilgilidir. Grupta hangi bireyin ya da bireylerin etkili oldukları araştırılabilir. Şekil 3'de A kuvvetli bir bireyin sosyogramını göstermektedir. Çünkü dört kişi tarafından doğrudan seçilmiştir. Bunlarda kendi grupları içinde ya da dışında birçoklarınınca seçilmiştir. Böylelikle A oldukça etkili bir durumdadır. B ise daha çok, popülerdir. Çünkü yedi kişi tarafından doğrudan doğruya seçilmiştir. Ama daha az etkilidir. Çünkü B'yi seçenler popüler değildir.

1.3.2. Sosyometrik Yöntemle Önder Çiftçi Seçimi

Yayım elemanlarının sosyometrik yöntemle önder çiftçi seçiminde ya da önder çiftçi seçilmiş bireylerin köylerindeki önderlik düzeyini belirlemenin ölçütleri olarak

— Köyde bilgi kaynağı olma

— Başarılı çiftçi olma

— Sevilme sayılma durumu başlıca kriterler olarak ele alınır ve bir toplulukta ya da köyde en fazla sosyometrik tercih alan bireyler önder ya da lider çiftçi olarak tanımlanmaktadır.

Bunun içinde kırsal bireylere

— Tarımsal konularda (Toprak işleme, tohumluk, sulama, gübreleme, mücadele, hayvan besleme vb. konularda) bir sorunuz olsa köy içinden kimlere danışsınız.

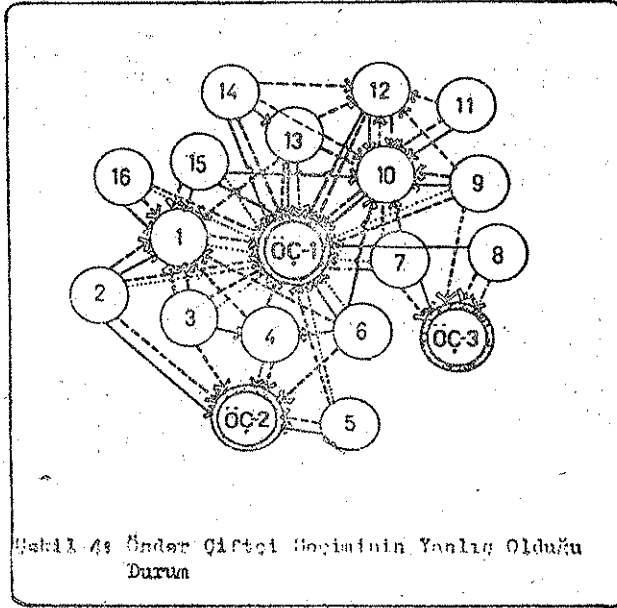
— Size göre köyünüzde en başarılı çiftçiler kimler

— Köyünüzde en fazla sevilen, sayılan ve sözü dinlenen kişiler kimler gibi sorular sorulabilir (TATLIDİL, 1984).




Bu sorulara alınan cevaplar her köyde ayrı ayrı değerlendirilerek içsel haberleşme dokusunu (internal communication network) gösterebilmek için her topluluk için ayrı bir sosyogram çizilir.

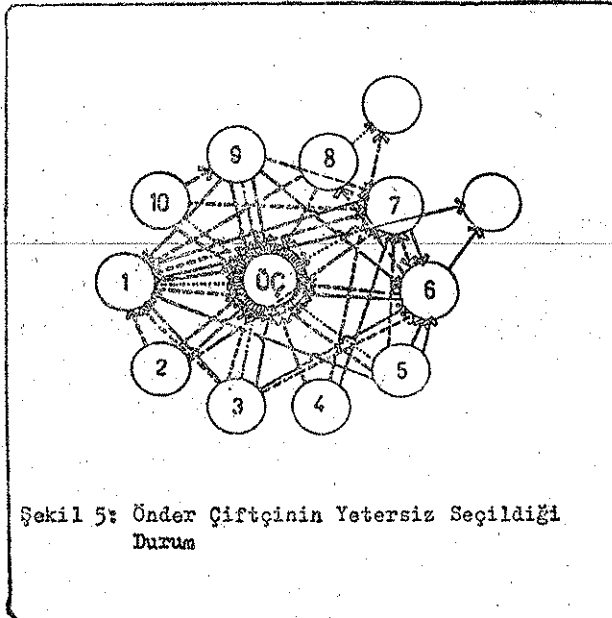
Böylece sosyogramlarda deneklerin köy içinden bilgi kaynağı, başarılı çiftçi ve sevilen sayılan kişi olarak gösterdikleri birey ya da bireyler yani sosyometrik tercihler şekil 4'de olduğu gibi görülebilir.

Bu sosyogram incelediğinde en fazla tercih sırası'na ÖÇ-1 nolu, 1 nolu ve 10 nolu çiftçilerin almış olduğu görülmektedir. Buna göre yayım elemanlarının 1 nolu önder çiftçinin seçiminde başarılı olduğu 2



ÖZEL İŞARETLER

- > BİÇİ KAZINAGI OLARAK TERCİH EDİLEN
- > BAŞARILI ÇİFTÇİ OLARAK GÖSTERİLEN
-> KÖRGE SEVİLEN, SİYLAH, SOZU ÖZİLEKÇİ KİŞİ OLARAK GÖSTERİLEN
-  ÖNDER ÇİFTÇİ
-  ANKET UYGULANAN BENDİK VE ANKET NO.
-  ANKET UYGULANAN KÖY BİNAKİ ÇİFTÇİ



ve 3 nolu önder çiftçinin seçiminde ise aynı başarıyı gösterememiş olduğu ve 2 ve 3 nolu çiftçiler yerine daha fazla olumlu tercih almış olan 1 ve 10 nolu çiftçilerin önder çiftçi seçilmesinin daha doğru olacağı söylenebilir.

Önder çiftçi seçiminde yanlış önder seçilmesinden başka düşülen hatalardan bir başkasıda yetersiz sayıda önder çiftçi seçilmesidir. Şekil 5'teki sosyogram incelendiğinde yayım elemanlarınca önder çiftçi olarak yalnızca en fazla sosyometrik tercih alan çiftçinin yani bir kişinin önder çiftçi olarak saplandığı görülmektedir.

Ancak bu köyün haberleşme dokusu incelendiğinde yalnızca bir önder çiftçi bulunmasının yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Alınan sosyometrik tercihlere göre 1 nolu önder çiftçinin, 6 nolu çiftçinin hatta 7 nolu çiftçinin de önder çiftçi olarak seçilmesinin yayım çalışmalarını olumlu yönde etkileyeceği açıktır.

Görüldüğü gibi önder çiftçilerin seçiminde çeşitli hatalar olabilmekte yada zamanla önder çiftçilerin toplum içindeki durumları değişebilmektedir. Ayrıca Tatlıdil yaptığı araştırmasında ele aldığı 14 çiftçiden yalnızca 5'inin beklenen işlevleri yerine getirebilecek kapasitede olduğunu, önder çiftçilerin %42.86'sını çevrelerinde kabul gördüğünü ve % 57.14'ünün kendini önder olarak görmediklerini saptamıştır.

1.4. Önder Çiftçilerle Çalışmada Dikkat Edilecek Noktalar

Yayım servisinin önder çiftçilerin etkinliklerini artırabilmeleri için yerinde seçim yapmanın yanısıra bu kişilerle iyi ilişkiler kurmalı, daima önderleri çalışmalarında desteklemeli ve özendirilmelidir. Bir yayım servisinin çalışmalarında gözönünde tutacağı başlıca noktalar şunlar olmalıdır.

Önder çiftçileri ziyaretler, onların çalışmadan ayrılmalarını yada ilgisiz kalmalarını önleyecek sıklıkta olmalıdır. Yani ziyaretler çok sık yada çok seyrek olmamalıdır. Düzenli ziyaretle verilen bilgilerden çiftçiler rutin çalışmalarında yarar sağlayabilmelidir.

Önder çiftçilerle tarımsal önerilerin yanısıra normal eğitim toplantıları yaparak yeni teknikleri çiftçilere nasıl demanstre edebileceklerini, bir çiftçiyi nasıl etkileyeceklerini öğretecek şekilde düzenlemelidir.

1.4.1. Önder Çiftçilerin Eğitimi

Yukarıda anılan nedenlerle yayım elemanları toplum içinde kendi gelişme programlarını yürütürken önder çiftçilerin eğitimini de gerçekleştirmeye çalışmalıdır.

Önder çiftçilerin kırsal yayımcılar tarafından yapılan planlamasında uygulamalara önem verilmeli ve eğitime son derece kolay tarımsal yeniliklerden başlamalıdır. Özellikle bu tür eğitimlerde demastrasyonlara büyük önem verilmelidir. Ayrıca yerel liderler kendi işlerini aksatmayacak şekilde belirli konularda kısa dönemli kurslardan geçirilmelidir.

Önder çiftçilerin eğitiminde şu noktalara dikkat edilmesi gerekir.

1. Önder çiftçiler diğer çiftçilere neyi öğreteceğini iyi bilmeli ve sorunu iyice kavramalıdır.

2. Önder çiftçiler öğrendikleri yeni tarımsal teknikleri diğer bireylere nasıl ileteceklerini iyi bilmelidir.

3. Önder çiftçilere kırsal yayım elemanı köyde bulunmadığı zaman grup toplantıları organize etmek gelişme programındaki projeleri uygulamak, demanstrasyonları yürütmek için gerekli yeteneği kazandırmaya çalışmak gerekir.

1.4.2. Yerel Önderlerle Çalışmanın Güçlükleri

Yerel önderlerle çalışma yayım seviyesine büyük yararlar sağarken bir takım sorunlarda ortaya çıkabilmektedir. Yayım servisinin önderlerle tarımsal yayım çalışmalarında ve diğer görüşmelerinde olabilecek başlıca sakıncaları şunlardır . (OAKLEY ve GARFORTH, 1985).

— Servis önderlerle çok yakın çalışma ortamı yaratmaya çalışır ve zamanını ve çalışmaların çoğunluğunu önderlerin birinde yada bazılarında geçirirse, o zaman taraf tutma konusu ortaya çıkabilir.

— Önder çiftçiler yayım servisinden aldıkları bilgiyi çiftçilere taşıyacağı tahmin edilen kontakt çiftçiler olarak görev yapan kişilerdir. Ancak liderden diğer çiftçilere bu çıkış daima çalışmaz. Önder çiftçi fonksiyonunu yapmıyorsa o zaman yayım elemanı görüşmelerde gerekli dikkati göstermeli ve sonuçların nedenlerini araştırmalıdır.

— Bazı yerel önderler üstün başarılı, otoriter olabilirler yada kişisel kazançları için yayım servisiyle daha yakın ilişkilere girebilirler. Böyle durumlar diğer çiftçiler üzerinde olumsuz etkiler yaratacaktır.

— Buna karşın bazı yerel önderler ise diğerlerinden daha az yetenekli olabilir, hatalar yapabilir yada diğer çiftçilere yanlış bilgiler verebilirler. Bu nedenle yayım servisi yerel önderlere sorumluluk vermeden önce onlara gereken formasyonu vermelidir.

Yayım elemanlarından doğan bir takım güçlükler de olabilir. Yayım elemanlarında bir insan olarak tam mükemmel olması beklenebilir. Ama önderlerle çalışmalarında her zaman zeki ve dikkatli davranması ortaya çıkabilecek sorunlara hazırlıklı olması gerekir.

2. SONUÇ

Devletin ve çiftçilerin ellerinde bulunan kaynakları etkin bir şekilde kullanımını amaçlayan eğitim ve ziyaret sistemi devletlerin yeni masraflarını ve yeni yatırımlarını kısma dönemlerinde özellikle başvurdukları bir yöntemdir. Ayrıca yayım çalışmalarının etkinliğinin, verimliliğin artmasında hatta durgunluğun atlatılmasında önemli bir araç olduğu görülmüştür (KUÇUKKURT s. 31, 1988).

Türkiye'de de yayıma yeni bir güç katacağına inanılan bu sistemin, önder çiftçilerin etkinliğinin artırılmasıyla daha da başarılı olacağı gerçektir. Ancak Türkiye'de önder çiftçi seçiminde somut ölçütlerin henüz ortaya konulamamış olduğu görülmektedir. Oysa kırsal toplumlarda yerel önderlerin ortaya çıkarılmasında sosyometrik yöntem yaygın olarak kullanılmasına karşın Ülkemizde önder çiftçi seçimini yapacak olan köy düzeyi yayım elemanının mesleki formasyon ve eğitim düzeyi dikkate alındığında önder çiftçilerin ortaya çıkarılması için sosyometrik yöntemden yararlanılmasının güç olduğu söylenebilir. Bununla birlikte her köy düzeyi yayım elemanının kişisel bilgi ve deneyimine bağlı olarak önder çiftçileri yeterli üretim kaynaklarına sahip, önerilen her türlü tekniği uygulayabilecek, yayım servisiyle ilişkiye yatkın, çevresinde sevilen ve sayılan üreticilerden seçmeye özen gösterdiği bilinmektedir. Bunlara ilaveten sosyo ekonomik açıdan ortalama düzeyde, yöresini temsil niteliğinde olan, yeniliklere açık, köy dışına görece olarak sık seyahat eden kitle iletişim araçlarından görece olarak daha fazla yararlanan, kooperatiflere üyelik yada yöneticilik yapmış yada yapan, öğrendiklerini çevresine aktarabilecek yetenekte olan üreticilerden seçilmesinin daha doğru bir yaklaşım olduğu söylenebilir. Ayrıca her köyde önder çiftçilerin değişik akraba gruplarından seçilmesine özen gösterilmesi önerilebilir.

Ancak çevresindeki üreticiler üzerinde etkili olamayan önder çiftçiler, yayım çalışmalarının etkinliğini azaltmakta, kıt olan kaynakları sömürmekte ve en önemlisi yeniliklerin benimsenmesini geciktirerek verimliliğin düşük kalmasına neden olmaktadır.

Uygulanmakta olan projenin ve önder çiftçilerin etkinleştirilmesi açısından iki seçenek bulunmaktadır. Bunlardan birincisi etkisiz olan önder çiftçileri uygulama dışı bırakılarak bir yenisinin seçilmesi, ikinci

seçenek ise önder çiftçilerin yayım servisinde eğitilmeleridir. Eğitim uygulamasının herhangi bir evresinde üreticilerin önder çiftçi programından vazgeçmelerini önlemek önder çiftçilerin bilgi ve beceri düzeylerini yükseltmek ve böylece uygulamanın sürekliliği ve başarısını güvence altına almak açısından kaçınılmaz bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Ancak önder çiftçi uygulamasının geleneksel yapıdaki kırsal toplumlarda daha fazla etkili olmakta modern yapıya ulaşmış kırsal toplumlarda çiftçilerini yayım elemanlarından ve kitle iletişim araçlarından yararlanmaya yönelmeleri nedeniyle önder çiftçilerin etkileri azalmaktadır. Ayrıca toplumların fazla politize olduğu dönemlerde önder çiftçilerin etkisi içinde sınırlı kalmakta, uygulamayı kısıtlayan engeller ortaya çıkabilmektedir.

THE CHOICE and THE IMPORTANCE OF CONTACT FARMERS IN AGRICULTURAL EXTENSION

SUMMARY : From rural sociology studies and anthropological case studies, it is understood that some people have an effect on the others behaviours in rural society. Whom are having ideas on a lot of different subjects. These people effect the others face to face communication. The degree of effective the others' behaviours is defined as leadership.

With formal situation in TYUAP project that has applied, it is also established that the contact farmers are the most effective people on adoption of innovations in different studies. In addition, it is known that, the contact farmers have more effect on the other people in developing countries. At every condition, for having expected advantages from the contact farmers dealing with the importance, effectiveness, choice, problems and educations of contact farmers' subject are studied on different points of view.

KAYNAKLAR

ALISTER, J.M. «Rural Innovators», Extension and Rural Development (Ed : B.R. Crouch and S. Chamala) Jhon Wiley and Sons Ltd. Chichester 1981.

AYDIN, R. «Tokat Yöresi Süt Sığırcılığı İşletmelerinde Yeniliklerin Yayılması ve Benimsenmesi Üzerine Bir Araştırma». Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Tokat 1987.

- BEALİ, BOHLEN, ROUDABOUGH; «Leadership and Dynamic Group Action», The Iowa State University Press, Ames IOWA.
- DOĞANCA, Y. «Modern Tarımsal Teknolojinin Kırsal Alanlarda Yayılması Sorunlar ve Çözüm Yolları» Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 1977.
- DOĞANCA, Y. «Batı Anadolu'da İki Orman Köyünde Yayım Açısından Kooperatifleşme Olayı ve Kooperatiflere Katılımı Etkileyen Faktörler Üzerinde Bir Araştırma», Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No : 469, Bornova 1983.
- KRECH, D. and R.S. CRUTCHFIELD, «Sosyal Psikoloji» (Çev. : E. Güçbilmez ve O. Onaran) Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları, Siyasi İlimler Serisi No : 12, Ankara 1967.
- KÜÇÜKKURT, M. «Tarımsal Yayım Eğitim ve Ziyaret Sistemi» (Yazarlar : D. Benor, J.O. Harrison and M. Baxter), Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları; Bornova 1988.
- OAKLEY, P. and GARFORTH, G. «Guide To Extension Training» Agriculture Extension and Rural Development Centre, Scholl of Education, University of Reading, UK. FAO; ROME 1985.
- ÖZKAYA, T. «Tarımsal Yayım ve Haberleşme» Cumhuriyet Üniversitesi Tokat Ziraat Fakültesi Ders Notları Yayın No : 35, Tokat 1988.
- ROGERS, E.M. and SHOEMAKER, F.F. «Communications of Innovations-Across-Cultural Approach»; Second Edition; The Free Press, New-york 1971.
- SAVILE, A.H. «Extension in Rural Communities» Oxford Uni. Press 1976.
- TARIM ORMAN ve KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI, «Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesinin Tanıtımı Raporu» Ankara 1986.
- TALUĞ, C. «Tarımda Teknolojik Yeniliklerin Yayılması ve Benimsenmesi Üzerine Bir Araştırma» Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1974.
- TATLIDİL, H. «Tarımsal Yayım Çalışmalarında Önder Çiftçi Yaklaşımı Üzerine Bir Araştırma» Ankara Üni. Zir. Fak. Yayın No 893, Ank. 1984.
- WAN DEN BAN, A.W. «Interpersonal Communication and The Diffusion of Innovations», Extension Education and Rural Development (Ed : B.R. Crouch and S. Chamala) Jhon Wiley and Sons Ltd. Chichester 1981.